

הנדון:

הבלוף הגדול

כולם ידעו שיש לו תוכנית. עד שבא הרגע הגדול...

זה חל גם על גוי? איך זה מסתדר עם הכלל, הקם להרג, השכם להרגו?

„בעניין אשת־דוד, אולי אתה מוכן להסביר...“
„בקשר לאביך ואמר, מה רינם של הורים חורגים?“
וכן הלאה וכן הלאה. אחרי חקירה כזאת היה ברור לציבור ולסנאטורים מיהו משה זה, מהן כוונותיו, מהן דעותיו, אילו תוכניות יש באמתחתו.

רק אז היו מחליטים אם מגיע לו להיות „רבנו“, אם לאו.
כך קורה בארצות־הברית לכל אדם המבקש להתמנות כחברה־ממשלה, כשגריר, כשופט בית־הדין העליון וכאחד ממאות בעלי התפקידים הכבדים האחרים במדינה.

רובם זוכים, אחרי חווייה מפרכת זו, בתפקיד המיוחל. אך לא־מעטים נופלים בדרך.
בית־הדין הפוליטי של הסנאט מלא באנשים שביקשו להיות שרים, שגרירים ושופטים ולא זכו, מפני שבחקירת הוועדה התגלה שאינם מתאימים לתפקיד המבוקש, ושאינם יודעים מה הם שחים.

ב ארץ אין נוהג כזה עולה כלל על הרעת. שום אדם אינו מתמנה כאן לתפקיד כלשהו אחרי בירור דעותיו והצעותיו. חשוכים הייחוס המישפחתי של המועמד, השתייכותו למפלגה זו או אחרת, שיכוצו המרוקב במילתמת־הסיעות בתוך אותה מפלגה, מוצאו הערתי, מינו, קשריו האישיים.

רק דבר אחד אינו חשוב ואינו מעניין איש: איך הוא מתכוון לטפל בנושא שיופקד בידיו.
כבר עמדנו לא פעם על כך שהממשלה קונה רמטכ"ל כמו התול בשק. הרמטכ"ל הוא היועץ הצבאי היחיד של הממשלה. על פיו יישק כל עניין צבאי. יש לו השפעה עצומה על עיצוב מדיניות הממשלה. אך ערב מינויו אין איש שואלו להשקפותיו. כאשר מינתה הממשלה בשעתו את הרמטכ"ל חיים בר־לב, היא בחרה — מבלי להיות מודעת לכך — באיסטראטיגיה של התגוננות והתכצרות, שמצאה את ביטויה בקו בר־לב. כאשר בחרה ברפאל איתן, היא בחרה במדיניות של מילחמה וג'וקים מסוממים.

אין שום בירור מוקדם. אין ישיבה של שאלות ותשובות, שלא לדבר על חקירת שתי־וערב.
כך מתמנה הרמטכ"ל, כך מתמנים המנכ"לים, כך מתמנים השגרירים. זה מכבר נשלח דיפלומט בלתי־ידוע לעמוד בראש מילחמת ישראל באו"ם. האם חכמה הממשלה, שאישרו מינוי זה, ידעו מהי גישתו לתפקיד? האם ידבר שם בלשון ארסית, כמו יוסף תקופ, או יטביע את עמיתיו ברבש של מלים, כמו אבא אבן? האם יעדיף עבודה שקטה, בניסיון להתחבב על הבריות, או הופעה תוקפנית, כדי להפחיד את היריבים?
איש לא התעניין. איש לא שאל. ידוע שמושה ארנס הבטיח לו את המישרה, וזהו זה.

אם כך מתמנים רמטכ"לים ומנכ"לים, שגרירים וראשי חברות ממשלתיות — זה נכון אחת כמה וכמה לגבי שרים, שרי־על ושרי־תחת.

כתקופת הליכוד התמנו ארבעה שרי־אוצר, מבלי שאיש מהם נשאל מראש מה בדעתו לעשות. שימחה ארליך הנהיג את הליברליזציה המפורסמת ושיחרר את מטבע החוץ. ייגאל הורביץ אמר שאין לו רצון לסגור את הברז. יורם ארידור חילק מכשירי וידיאו. יגאל כהן־אורגד יצא להרביר את דרקון האינפלציה ולשחרר את בתולת הכלכלה ממלתי־עונו, אך בסופו של דבר האכיל את הדרקון עד שפתח לממדים מפלצתיים.

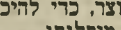
איש־איש ודרבן — ודרך כל אחד מהם הפוכה מדרך קודמו. איש לא ידע מה יעשה השר החדש — ופחות מכל ידע זאת השר החדש עצמו.

עכשיו יש ממשלה חדשה ושר־אוצר חדש של הליכוד. כבר בתום החודש הראשון ברור לחלוטין שלאיש אין שמש של מושג כיצד לפתור את הבעיה. פיתרון עמיד נמיסגרת התנאים, הנסיבות והאילוצים הקיימים.

אין להאשים אותו. כי כל המועמדים האחרים לתפקיד הם חסר־תוכנית בדיוק כמוהו.

האם יש תוכנית לגד יעקובי? אם כן, הוא מסתיר אותה בהצלחה מדהימה.

התסדרות יש תוכנית. ישראל קיסר עצמו הכריז על כך. איפה התוכנית?
אההה... המממ... ובכן...
לעשרים כלכלנים חשובים ומפורסמים יש תוכנית. עשרים תוכניות, ליתר דיוק.

א, אין להאשים את מודעי. כסך הכל נופף בתוכנית שאינה קיימת, כדרכם של פוליטיקאים בעידן התיקשורת ההמונית. הוא רצה להיות שרי־אוצר, כדי להיכנס לנעליו של שימחה ארליך ולזכות במנהיגות מפלגתו.

אם יש להאשים את מישהו, הרי זה אותנו, הציבור, על כי התפתינו שוב להאמין, מבלי לשאול ומבלי לבדוק.

בעומרו מול העם, הוא שלח את ידו בג'סטת דרמאטית אל כיס־החזה של מיקטורונו, כדי לשלוף את התוכנית, והנה — אין. שור ושכר. היתה לו תוכנית. כל השנים היתה לו תוכנית. בחיי ה' וספריה־התורה. אבל התוכנית נעלמה.
אולי מישהו גנב אותה.
על כל פנים, כרגע זה אין תוכנית.
יזק, מאשיש.

ע חוק בצד (ועל כגון אלה אמרו חז"ל „צחוק, צחוק, אבל...“)
— המציאות העגומה היא שאין תוכנית.
יש בתיאוריה שלוש אפשרויות:
א' אין תוכנית, ומעולם לא היתה.
ב' היתה למודעי תוכנית, אך הוא ויתר עליה מפני שאינה רצינית.
ג' היתה: יש לו תוכנית, והוא דבק בה, אבל המציאות הפוליטית אינה מאפשרת את ביצועה.
אלה הן שלוש גירסות שונות. אבל מכחינה מעשית, אין שום הברל ביניהן.

השר מודעי: כמעט כמו משה רבנו

בחיים הפוליטיים, תוכנית שאי־אפשר לבצעה בנסיבות הפוליטיות הנתונות היא לא־תוכנית.
לכל אחד מאיתנו יש הרבה תוכניות נפלאות — איך להרוויח מיליון דולר מבלי להתאמץ, איך לכבוש בסערה את ליבה של גברת יפהפיה, איך לזכות במדליית־זהב באולימפיאדה, איך להגיע לכס ראש־הממשלה. אם אין דרך מעשית להגשמת התוכנית, אין זו תוכנית אלא חלום־בהקיץ.

לכן, כאורח המדינה וכמשלמי־מיסים (מאונס) לא מעניין אותי כלל אם היתה למודעי תוכנית רצינית שהוכשלה על־ידי עמיתיו, או שלא היתה אלא בלוף מבחינה מעשית, זה היינו הך.
לזלמן אין מיכנסים, ולמודעי אין תוכנית.

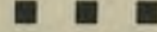
ה לא היה יכול לקרות בארצות־הברית. למרות שהיא אמורה להיות ארץ האפשרויות הבלתי־מוגבלות, יש שם שיטה המונעת אפשרות כזאת. יתכן שאין לאמריקאים חוש־הזמור כעניינים כאלה, ואין הם מעריכים סאטירה מחוץ לכותלי התיאטרון והקולנוע.

אילו ביקש משה כן־עמרם לזכות בארצות־הברית בתואר „רבנו“, היה עליו להתייצב תחילה לפני ועדת־הסנאט המוסמכת. היו מושיבים אותו ברויכבוד על כסא, מול סול־לה של תריסר סנאטורים שואסי־סירסומת וסרקליט מיקצועני, לעיני מוצלמות הטלוויזיה, והיו ממטירים עליו שאלות.

מיסטר כן־עמרם, מה כתוב בדיבר השלישי?
מה זאת אמרת, לא תרצה? האם זה חל בכל הנסיבות? האם

שהייתי ילד בן 8 או 9. ראיתי סרט שסצינה אחת בו עשתה עלי רושם בליימחה. עוברת: אני זוכר אותה היטב גם כיום, אף שעברו מאז כמה שנים טובות.
זה היה לפני עליית הנאצים לשלטון.
גרמני קשיש, כעל־מלאכה מפשוטי־העם, ישב בכתי־המרזח ושתה בנחת בירה מכוס גדולה. לפתע נוכח לדעת כי ככוס שלו שוחה זכוב.

זעמו של האיש עלתה בו להשחית. הוא הלם באגרופו המוצק בשולחן וקרא: „החזירות הזאת צריכה להיפסק!“
כהרף־עין הושלך הס בכתי־המרזח. מאות היושבים מסביב הפסיקו כשטף ריבורם ופנו לשוכי־נחש.
אחרי רגע של דממה דקה, צעק מישהו: „בראוו!“ אליו הצטרפו אחרים. „בראוו! בראוו!“
המסובים, שיכורים ושיכורים־למחצה, קפצו ממקומותיהם, הרימו את האיש על כתפיהם והמשיכו לצעוק: „בראוו! בראוו!“
כך נולדה מיפלגה פוליטית. האיש, שלא ידע מה קורה לו, נבחר כנשיא־המדינה.
כתפקיד זה הוא מתגלה, כמובן, כאידיוט גמור וגורם לאסונות. ההמשך אינו חשוב.

איני בא להשוות, חלילה, את סיפורו של יצחק מודעי לסאטירה זו. לכל עם ולכל מצב סיפורים משלהם. ישראל אינה גרמניה.

לכן סיפורו של יצחק מודעי שונה, אך לא פחות משעשע: היו שרי־אוצר, והם הכניסו את הכלכלה הישראלית לכוז. ארליך, הורביץ, ארידור, כהן־אורגד.
ככל פעם שאחד מאלה ביצע את הפאשלה שלו, קם מודעי במלוא שיעור־קומתו כי רב וקרא: „שעורויה! אין לך תוכנית! אתה לא יודע מה שאתה עושה: הסתלק!“

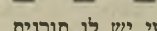
ואז הלם בשולחן וקרא בקול גדול: „יש לי תוכנית!“
זה לא היה כמו בכתי־המרזח הגרמני. איש לא שתה בירה. עבר זמן, אבל בסופו של דבר הבינו הכל: זה לא יכול להימשך ככה: כשכלו כל הקיצין, זכרו כולם את מודעי.
„מודעי צודק!“ הם אמרו. „למודעי יש תוכנית!“
וכך, כבוא היום, כאשר המשק התמוטט והתבלה אחוז בכל, בא יומו של מודעי.

כל שרי־האוצר הקודמים נגמרו. היה ררוש שרי־אוצר חדש. היה ררוש איש בעל תוכנית.
למודעי יש תוכנית? קראו בולם. וכך, פה אחד, בלי דין ודברים, התמנה יצחק מודעי כשרי־האוצר להצלת המדינה והמשק.

ה יבול היה להיות האפריאנד לסרט. אבל הסיפור לא נגמר כזה. הוא רק התחיל. אחרי הכל, זוהי סאטירה.

מרב התרגשות שכחו הכל לשאול את מודעי שאלה קטנה: מהי התוכנית שלך?
אילו היתה זאת אגדה של האנס כריסטיאן אנדרסן, בוודאי היה נמצא ילד קטן וחצוף שהיה שואל: „תסלח לי, מר מודעי, אולי־אולי אפשר להציץ לרגעיקט בתוכנית שלך? סתם ככה, מתוך סקרנות?“
אבל, כמו שאמר הרצל, אין זו אגדה, ושום ילד קטן לא שאל שאלה.

כל ידעו שמודעי יש לו תוכנית, כשם שזלמן יש לו מיכנסים. מודעי בלי תוכנית — הריהו כמו מלך בלי בגדים. אי־אפשר להעלות דבר כזה על הרעת.
מודעי התמנה לתפקיד. העם בולו התקבץ מנגד, פער עיניים וברה אוזניים. לשמוע את הבשורה הגדולה.

למודעי יש תוכנית? צעק העם. „בואו לראות ולשמוע את התוכנית של מודעי!“
ואז קרה משהו לא־נעים.

הכה נתאר לעצמנו את הסצינה הבאה: משה כן־עמרם, המוכר יותר בכינויו „משה רבנו“, יורד מהרסיני אחרי ארבעים יום וארבעים לילה.
בני־ישראל זונחים את עגלי־הזהב ורצים אליו. תראה לנו את לוחות־הברית! הם קוראים כשימחה ובהתרגשות, „קרא לנו את עשרת הדיברות!“
משה מחפש בכליו את לוחות־הברית, ואינו מוצא אותם. הוא שכח אותם בראש ההר. אין הוא זוכר אף מילה אחת, מלבד „לא“.

הוא כבד־לשון וכבד־זכרון. רב מפוזר.
„הממ...“ הוא מגמגם, „אההה... לוחות־הברית, כן... עשרת הדיברות, אההה...“
לא נעים.
משהו כזה קרה ליצחק רבנו מודעי.